

Právní posouzení

některých ustanovení zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (tzv. protikuřácký zákon)

Pro: Asociace hotelů a restaurací České republiky z.s.
Od: Holub & David, advokátní kancelář s.r.o. (Mgr. Martin Holub)
Datum: 8.3.2018

Níže uvádíme výčet nejdůležitějších ustanovení zák. č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, v platném znění (protikuřácký zákon). Ustanovení se týkají provozovatelů stravovacích služeb a provozovatelů ubytovacích zařízení.

1. Vybraná ustanovení protikuřáckého zákona regulující omezení dostupnosti tabákových výrobků, kuřáckých pomůcek, bylinných výrobků určených ke kouření a elektronických cigaret

§ 8 odst. 1 písm. a): „Zakazuje se kouřit ve veřejnosti volně přístupném vnitřním prostoru, s výjimkou stavebně odděleného prostoru vyhrazeného ke kouření“

Zákon stanoví, že obecně je nepřístupné kouřit v každém vnitřním prostoru, který je veřejnosti volně přístupný. V této souvislosti nedochází oproti dosavadní úpravě k zásadní změně. Doposud se takové omezení vztahovalo na uzavřené volně přístupné prostory a především pak na prostory státních budov, finančních institucí a budovy související s veřejnou dopravou. Dle zákona tak dochází k terminologickému zpřesnění, kdy návrh používá termín vnitřní prostor, zatímco současné úprava pracuje s termínem uzavřený prostor. Dále zákon již neobsahuje taxativní výčet především státních budov a budov finančních institucí, kde je dále zakázáno kouřit. Zákon užívá obecný pojem veřejnosti volně přístupný vnitřní prostor a v této souvislosti odkazuje pro vymezení vnitřního prostoru na ust. § 2 odst. 3 stavebního zákona¹.

I nadále zůstává zachována možnost zřídit ve výše uvedených veřejnosti volně přístupných prostorech stavebně oddělený prostor vyhrazený ke kouření tzv. „kuřárnu“ s tím, že v ust. § 10 zákona jsou vymezeny požadavky, které taková „kuřárna musí splňovat“.

Lze tak uzavřít, že uvedené ustanovení regulující omezení dostupnosti tabákových výrobků nepředstavuje zásadní změnu oproti dosavadní právní úpravě obsažené v zák. č. 379/2005 S., o opatřeních k ochraně před škodlivinami působenými tabákovými výrobky a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění.

§ 8 odst. 1 písm. j): „Zakazuje se kouřit ve vnitřním zábavním prostoru, jako je kino, divadlo, výstavní a koncertní síň a sportovní hala, a dále v jiném vnitřním prostoru po dobu pořádání kulturní a taneční akce.“

¹ § 2 odst. 3 zák. č. 183/2006 Sb., stavební zákon, v platném znění: „Stavbou se rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, použité stavební výrobky, materiály a konstrukce, na účel využití a dobu trvání. Dočasná stavba je stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání. Za stavbu se považuje také výrobek plnicí funkci stavby. Stavba, která slouží reklamním účelům, je stavba pro reklamu.“

Toto ustanovení je ustanovením speciálním k obecnému ust. § 8 odst. 1 písm. a) zákona. Nově zákon zavádí zákaz kouření obecně pro všechny vnitřní prostory, kde se koná kulturní akce bez možnosti zřídit v takovém prostoru kuřárnu. Smysl tohoto zákazu není příliš zřejmý. Není zřejmé, z jakého důvodu není možné v těchto prostorech zřídit kuřárnu ve smyslu ust. § 10 zákona. Zákaz je navíc formulován příliš široce, a to za pomoci slovního spojení „kulturní akce“, které není blíže specifikováno.

§ 8 odst. 1 písm. k): „Zakazuje se kouřit ve vnitřním prostoru provozovny stravovacích služeb, s výjimkou užívání vodních dýmek.“

Absolutní novinkou je pak stanovení úplného zákazu kouření v prostoru provozovny stravovacích služeb. Definice prostoru provozovny stravovacích služeb je pak obsažena v ust. § 2 zákona a dle důvodové zprávy k návrhu zákona sem patří restaurace, kavárny, vinárny, čajovny, bary atd. Výjimka je v tomto ohledu stanovena pro vodní dýmky, které mohou být i nadále v těchto prostorech používány.

Zákon tak již napříště neumožňuje zřizovat v provozovnách stravovacích služeb žádné prostory vyhrazené ke kouření tj. ani žádný stavebně oddělených prostor vyhrazený ke kouření tzv. „kuřárnu“ tak, jak je to návrhem zákona obecně umožněno v případě ostatních veřejnosti volně přístupných vnitřních prostor dle ust. § 8 odst. 1 písm. a) zákona.

I tento speciální zákaz kouření není důvodný. Opět není jasné, z jakého důvodu nepřistoupil zákonodárce na možnost kompromisního řešení mezi spotřebiteli a provozovateli restaurací a neumožnil zřizovat v provozovnách stravovacích služeb alespoň kuřárny, tedy nikoliv kuřácké části restaurací, jak tomu bylo dříve, ale kuřárny dle § 10 zákona, kam by neměla přístup obsluha. Současný zákaz je příliš tvrdým opatřením, které nutí hosty restaurací, barů, kaváren atd. za každého počasí vyjít ven před restaurací v případě, že si chtějí zakouřit. To s sebou objektivně přináší další problémy, kterými jsou např. snaha třetích osob dovozovat odpovědnost provozovatelů restaurací za chování zákazníků před těmito podniky, kdy dochází např. k rušení nočního klidu či znečišťováním prostranství před restaurací.

2. Ustanovení protikuřáckého zákona regulující omezení dostupnosti alkoholických nápojů a zakládající povinnosti prodejcům alkoholických nápojů

§ 11 odst. 4: „Zakazuje se prodávat alkoholické nápoje prostřednictvím prodejního automatu.“

Zákon nově vylučuje prodávat alkoholické nápoje prostřednictvím prodejního automatu. Takto formulovaný zákaz je bezpodmínečný a vztahuje se na všechny typy prodejních automatů.

I tento zákaz se dá označit za nepřiměřeně tvrdý. Vyloučený je např. i prodej alkoholu umístěných ve speciálních prodejnách s alkoholem.

§ 11 odst. 6: „Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholický nápoj osobě, o níž lze důvodně předpokládat, že alkoholický nápoj vzápětí požije a následně bude vykonávat činnost, při níž by vzhledem k předchozímu požití alkoholického nápoje mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek.“

Nové ustanovení stanovující zákaz prodat alkoholický nápoj osobě, u níž je předpoklad, že takový alkoholický nápoj použije a následně bude vykonávat činnost, při které by mohla v důsledku požití alkoholického nápoje ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek je ustanovením zcela neurčitým, které bude v praxi působit nepochybně výkladové problémy a proto by mělo být ze zákona zcela vypuštěno.

Porušení této povinnosti je dle § 35 a § 36 zákona přestupkem a může být sankcionováno pokutou až do výše 10.000,- Kč v případě fyzické osoby nebo do výše 50.000,- Kč v případě právnické nebo podnikající fyzické osoby.

Uvedené ustanovení předpokládá, že k naplnění skutkové podstaty uvedeného přestupku ze strany prodejce (**a pozor nejen prodejce ale KAŽDÉ KDO PODÁVÁ – nalévá alkoholický nápoj**) alkoholického nápoje dojde za předpokladu, že na straně osoby, které bude alkohol prodán/podán, budou splněny 2 podmínky:

1. u této osoby bude dán předpoklad, že požije zakoupený alkoholický nápoj;
2. u této osoby bude dán předpoklad, že po požití alkoholického nápoje bude vykonávat činnost, při které v důsledku požití alkoholu ohrozí zdraví lidí nebo poškodí majetek.

Obě tyto podmínky musí být dány současně.

Z uvedeného lze dovodit, že k naplnění skutkové podstaty uvedeného přestupku, bude muset prodejce (ten kdo podává alkoholický nápoj) alkoholického nápoje disponovat takovými informacemi, které budou moci založit jeho důvodný předpoklad o skutečnostech pod body 1. a 2. Jaké informace však k založení takového důvodného předpokladu povedou je nejasné. Zákon je v tomto ohledu nejednoznačný.

Mohlo by se například jednat o informace o konkrétních vlastnostech osoby a chování osoby, která si alkoholický nápoj hodlá zakoupit. Je logické, že takovými informacemi prodejce alkoholických nápojů (ale i ten kdo podává alkoholický nápoj) v naprosté většině případů nedisponuje a pokud takovými informacemi disponuje, je navrhovanou právní úpravou požadováno, aby tyto využil v rámci svého rozhodnutí prodat či neprodat kupujícímu alkoholický nápoj, což může být vnímáno, jako zásah do osobní svobody zákazníka, kterému tak může být mnohdy naprosto nedůvodně odepřeno zakoupit si alkoholický nápoj. V tomto ohledu je tak na prodejce kladen nepřiměřený požadavek v každém jednotlivém případě individuálně posuzovat a predikovat jednání zákazníka, což může v mnohých případech vést k neopodstatněnému odmítnutí prodat zákazníkovi alkoholický nápoj.

V konečném důsledku by takto formulovaný zákaz prodeje/podávání alkoholického nápoje mohl rozšiřujícím výkladem dokonce založit povinnost prodejce alkoholického nápoje zjišťovat před prodejem alkoholického nápoje informace o osobě zákazníka, dokonce např. i o tom, jaké činnosti hodlá po konzumaci alkoholického nápoje vykonávat, což by pochopitelně mohlo představovat nepřijatelné omezení práva na soukromí osoby, která si hodlá alkoholický nápoj zakoupit. Zákon sice takto povinnost neformuluje, na druhé straně není vyloučeno, že takto bude některými prodejci alkoholických nápojů z opatrnosti postupováno. Z toho je evidentní, že uvedené ustanovení je způsobilé založit prostředí právní nejistoty, kdy proti sobě může nakonec stát právo zákazníka na jeho svobodnou volbu (koupit si alkoholický nápoj) a povinnost prodejce mu takový alkoholický nápoj neprodat.

Celý výše popsáný problém přitom pramení z toho, že nová právní úprava se pokouší regulovat oblast, která je již právním řádem dostatečně řešena a nastává tak rozporuplnost právního řádu. Účelem uvedené povinnosti zakládající odpovědnost za přestupek je totiž zájem na ochraně života a zdraví lidí

a majetku. Objektem uvedeného přestupku je tak život, zdraví a majetek, které mohou být ohroženy nebo poškozeny v důsledku požití alkoholického nápoje. Právní řád České republiky však ochranu uvedeným objektům v souvislosti s požitím alkoholického nápoje již dostatečně poskytují např. v rámci trestního² zákona nebo zákona o silničním provozu³. Tato ustanovení zcela logicky zakládají odpovědnost za předstupek popř. trestní odpovědnost osobám, které v důsledku požití alkoholického nápoje ohrozí či poškodí zdraví či majetek. Zákon se však nyní pokouší tuto odpovědnost rozdělit mezi více subjektů, resp. se pokouší zavést odpovědnost prodejce alkoholického nápoje za chování konečného konzumenta.

Je navíc nejasné, jakým způsobem by bylo v praxi spáchání uvedené přestupku objasňováno, a to především s ohledem na skutečnost, že pojem důvodný předpoklad, s nimiž nová právní úprava pracuje, je příliš obecným pojmem, který pochopitelně předpokládá subjektivní hodnocení situace ze strany prodejce alkoholického nápoje, které je logicky u každého jiné a zákon blíže nestanoví žádná bližší kritéria, za nichž by měl být prodej alkoholického nápoje odepřen.

Nakonec není ani zřejmé, výkon jakých činností osobou pod vlivem alkoholu je způsobilý ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek. Zde může v praxi docházet až k absurdním situacím, kdy prodejce alkoholických nápojů může dojít k závěru, že de facto většina činností vykonávaná osobou pod vlivem alkoholu může ohrozit majetek popř. zdraví, a to minimálně samotného konzumenta alkoholického nápoje. V praxi to dále může znamenat, že prodejce alkoholického nápoje by mohl být postižen za přestupek v důsledku porušení zákazu dle ust. § 11 odst. 6 zákona, ačkoliv by k žádné škodě na majetku či zdraví osob nakonec nedošlo resp. by došlo např. ke škodě na zdraví samotného konzumenta např. v důsledku jeho pádu zapříčiněného požitím alkoholu. Dále by mohlo porušení tohoto ustanovení dokonce založit obecnou odpovědnost prodejce alkoholického nápoje za škodu dle obecných ustanovení občanského zákoníku.⁴ Výkladem by tak bylo možné dovodit odpovědnost prodejce alkoholického nápoje za škodu na zdraví či majetku konzumenta alkoholického nápoje, kterou si tento přivodil sám v důsledku požití alkoholického nápoje.

Uvedené ustanovení je tak ustanovením nadbytečným, které nemá, s ohledem na dostatečnou regulaci v rámci trestního zákona a zákona o silničním provozu, žádné opodstatnění. Jeho důsledkem tak bude nanejvýš založení právní nejistoty a stanovení nepřiměřených povinností prodejcům alkoholických nápojů. Nakonec je vhodné zdůraznit, že plně svéprávná osoba je dle českého právního řádu odpovědná za své chování, má právo svobodně se rozhodovat, je povinna dodržovat zákony a podrobit se sankcím v případech jejich porušení. Pokud je tak cílem uvedeného ustanovení ochrana zdraví, života a majetku v souvislosti s požíváním alkoholických nápojů, není možné této ochrany dosahovat stanovením povinnosti prodejcům alkoholických nápojů, kteří alkoholický nápoj nepožívají a pod jeho vlivem nevykonávají žádnou činnost, která by mohla uvedené zájmy ohrozit.

§ 16: „Zjistí-li prodejce, který prodává alkoholické nápoje v prodejně, provozovně stravovacích služeb, provozovně výrobce vína, ubytovacím zařízení nebo dopravním prostředku, že se v tomto prostoru zdržuje osoba mladší 18 let, která je zjevně pod vlivem alkoholu, je povinen tuto osobu vyzvat k opuštění tohoto prostoru. Tato osoba je povinna výzvy uposlechnout.“

² § 274 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

³ § 125c odst. 1 písm. b) zák. č. 361/2000 Sb., zákona o silničním provozu, v platném znění.

⁴ k tomu srov. § 2910 zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Uvedené ustanovení je koncipováno velmi široce, aniž by byly brány v potaz konkrétní okolnosti a situace, které mohou v praxi nastat. Bohužel takto navržené ustanovení vůbec nepočítá se situací, kdy je osoba mladší 18 let ubytována v ubytovacím zařízení.

V praxi tak může dojít ke střetu takto koncipované povinnosti provozovatele ubytovacího zařízení s právem ubytovaného na poskytnutí ubytovacích služeb, a to v situaci, kdy se ubytovaná osoba mladší 18 let vrátí do ubytovacího zařízení zjevně pod vlivem alkoholického nápoje. Dlužno konstatovat, že takové situace nejsou v praxi vůbec ojedinělé. Ustanovení § 16 tak stanoví povinnost prodejce alkoholických nápojů v ubytovacím zařízení bez dalšího vyzvat takovou osobu k opuštění ubytovacího prostoru. Tím by ovšem mohlo zároveň dojít ze strany provozovatele ubytovacího zařízení k porušení jeho závazků ze smlouvy o ubytování, což by mohlo založit odpovědnost provozovatele ubytovacího zařízení za škodu popř. založit jeho povinnost zaplatit osobě mladší 18 let sjednané sankce dle případných ujednání obsažených ve smlouvě o ubytování.

Znovu tak navrženým ustanovením dochází k vytváření právní nejistoty a vzniku zjevné rozporuplnosti právního řádu, kdy na jedné straně bude stát povinnost prodejce alkoholického nápoje/provozovatele ubytovacího zařízení stanovená navrhaným ustanovením § 16 a na druhé straně bude stát jeho soukromoprávní povinnost založená smlouvou o ubytování.

Mgr. Martin Holub, advokát

Mgr. Kateřina Zemanová, advokátka